

Eduskunnan sivistysvaliokunnalle

Teknologiateollisuus ry:n lausunto: HE 43/2022 vp tekijänoikeuslain muuttamisesta

Kiitämme mahdollisuudesta toimittaa lausunto otsikkoasiassa ja haluamme kiinnittää valiokunnan huomiota seuraavaan asiaan:

Säännös tekstin ja tiedon louhinnasta (13 b §)

Osallistuimme aktiivisesti EU:n tekijänoikeusdirektiivin täytäntöönpanoa valmistelleisiin työpajoihin, joissa säännöstä kehitettiin laajan sidosryhmäosallistamisen keinoin ja saavutetuun tulokseen oltiin laajasti tyytyväisiä. Valitettavasti lausunnolla ollut säännösteksti on muutettu nyt eduskunnan käsittelyssä olevassa versiossa sanamuodoltaan vaikeaselkoisempaan ja tekoälyn kehittämisen kannalta rajoittavampaan suuntaan. Perusteita sanamuodon muuttamiselle on vaikea löytää.

Säännös tulee olemaan merkitykseltään tärkeä ja ohjaamaan olennaisesti edellytyksiä kehittää ja tutkia tekoälyä Suomessa. Erityisen kielialueemme vuoksi erityisesti luonnollisten kielten tekoälyjärjestelmien kehittämisen takia on tärkeää, että lainsäädäntö on mahdollisimman selkeää ja tasapainoista. Jatkovalmistelussa tehdyt muutokset vievät säännöstä valitettavasti väärään suuntaan eikä muutosten vaikutuksia pystytty sidosryhmien kanssa arvioimaan ministeriön jatkovalmistelussa tekemien valintojen vuoksi.

Tästä syystä ehdotamme, että valiokunta muuttaa pykälän sanamuodon vastaamaan aiempaa hallituksen esitysluonnosta seuraavasti:

Käyttö tiedonlouhintaa varten

Teoksesta saa valmistaa kappaleita käytettäväksi tiedonlouhintaa varten ja säilyttää kappaleita yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, ellei toisin ole sovittu tai kappaleen valmistamista ole estetty tai rajoitettu.

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, tieteellisessä tutkimuksessa tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten valmistetun teoksen kappaleen saa säilyttää ja sitä saa käyttää myöhemmin tutkimuksen todentamiseksi edellyttäen, että teoksen kappale on vain siihen oikeutettujen saatavilla. Tieteellistä tutkimusta varten tapahtuvaa tiedonlouhintaa tai tiedonlouhintaa varten tapahtuvaa kappaleen valmistamista ei saa estää tai rajoittaa

Ehdottamamme säännöksen perusteluiksi voidaan ottaa aiemmasta hallituksen esitysluonnoksesta seuraava yksityiskohtainen perustelu:

10.5.2022

13 b §. Tiedonlouhinta. Pykälän 1 momentin mukaan teoksesta saisi valmistaa kappaleita käytettäväksi tiedonlouhintaa varten ja näin valmistettuja kappaleita saisi säilyttää yksinomaan kyseistä tarkoitusta varten, ellei toisin ole sovittu tai kappaleen valmistamista ole estetty tai rajoitettu. Säännöksellä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 4 artikla. Tiedonlouhinta edellyttää usein louhittavan aineiston neutralisoimista eli muuttamista sellaiseen muotoon, jota voidaan teknisin menetelmin analysoida. Tällöin aineistoista valmistetaan kappaleita. Kappaleen valmistamista tiedonlouhintaa varten olisi mahdollista estää tai rajoittaa teknisin keinoin taikka esimerkiksi sisältöpalvelun tilausehdoissa. Tämä vastaa direktiivin 4 artiklan mukaista edellytystä, jonka mukaan tekijällä on oikeus pidättää itselleen oikeus tiedonlouhintaa varten tarvittavien kappaleiden valmistamiseen. Tämän tulee direktiivin mukaan kuitenkin tapahtua nimenomaisesti ja asianmukaisella tavalla. Käytännössä kysymys voi olla sisältöpalvelun tilausehtoihin sisältyvästä ehdosta tai koneluettavassa muodossa, esimerkiksi bot.txt-muodossa, olevasta ehdosta.

Direktiivin tavoitteena on ollut varmistaa, että tiedonlouhintaa koskevalla tekijänoikeuden rajoituksella ei olisi kielteistä vaikutusta esimerkiksi sellaisiin kustantajien liiketoimintamalleihin, joissa yrityksille tarjotaan lisensioituja tieteellisiä artikkelitietokantoja valmiiksi neutralisoituna sekä soveltuvin tiedonlouhintavälinein. Säännökseen sovellettaisiin 11 §:ssä säädettyä edellytystä, jonka mukaan tekijänoikeuden rajoituksen nojalla ei saa valmistaa kappaleita sellaisesta teoksen kappaleesta, joka on valmistettu tai saatettu yleisön saataviin tekijänoikeuslain vastaisesti tai jota suojaava tekninen toimenpide on lain vastaisesti kierretty. Ehdotettava 13 b §:n 1 momentti soveltuisi sekä teoksiin, jotka käyttäjä on hankkinut ostamalla tai lisensioimalla, että teoksiin, jotka on saatettu tekijän luvalla vapaasti yleisön saataviin tietoverkoissa. Säännöksen nojalla kappaleita saisi käyttää yksinomaan tiedonlouhintatarkoitusta varten. Kappaleita ei siten olisi sallittua säilyttää pysyvästi vaan ainoastaan tiedonlouhintatarkoituksen edellyttämän ajan.

Säännöksen nojalla valmistettuja teosten kappaleita ei saisi myöskään saattaa yleisön saataviin. Säännöksellä ei olisi vaikutusta 11 a §:n soveltamiseen tilanteissa, joissa tiedonlouhinnassa valmistetaan vain väliaikaisia kappaleita, eikä väliaikaisten kappaleiden valmistamista jatkossakaan olisi mahdollista rajoittaa sopimuksin. Väliaikaisella kappaleen valmistamisella tarkoitetaan sellaista kappaleiden valmistamista, joka on väliaikaista tai satunnaista, joka on erottamaton ja välttämätön osa teknistä prosessia, jonka ainoa tarkoitus on mahdollistaa välittäjän tekemä teoksen siirto verkossa kolmansien osapuolten välillä tai teoksen laillinen käyttö ja jolla ei ole itsenäistä taloudellista merkitystä.

Ehdotettavassa 13 b §:n 2 momentissa säädettäisiin tiedonlouhinnasta tieteellistä tutkimusta varten. Kun kysymys on tieteellisessä tarkoituksessa tapahtuvasta tiedonlouhinnasta, oikeuksien pidättäminen ei olisi sallittua, eikä tiedonlouhintaa tai siihen liittyvää kappaleen valmistamista muutenkaan saisi estää tai rajoittaa. Säännöksellä turvataan se, että korkeakouluilla ja niiden tutkijoilla, joilla on laillinen pääsy tieteellisiin aikakauslehtiin tai muihin aineistoihin, on mahdollisuus suorittaa tiedonlouhintaa tieteellistä tarkoitusta varten. Sen sijaan tieteellisten aikakauslehtien tiedonlouhintaa olisi mahdollista rajoittaa pykälän 1 momentissa tarkoitetuissa

10.5.2022

tilanteissa muilta osin ja siinä säädetyllä tavalla esimerkiksi yritysten ansiotarkoituksessa tapahtuvaa kehitystoimintaa varten.

Pykälän 2 momentin säännös sallisi tiedonlouhintaa varten valmistettujen teoksen kappaleiden säilyttämisen tutkimuksen todentamista varten edellyttäen, että teoksen kappaleet ovat vain siihen oikeutettujen saatavilla. Säännöksen nojalla tiedonlouhinta-aineiston pysyvä säilyttäminen olisi siten sallittua. Aineistoa ei kuitenkaan saisi saattaa yleisön saataville, vaan pääsy aineistoon tulisi rajoittaa asianmukaisesti. Pääsy aineistoon voitaisiin kuitenkin tarjota tutkimuksen todentamista varten, kunhan ensin on varmistettu, että vain aineistoon oikeutetulla on siihen pääsy. Tämän varmistamiseksi teoksista valmistetut kappaleet olisi säilytettävä asianmukaista suojaustasoa käyttäen. Tutkimusorganisaatioiden ja teosten tekijöiden olisi tarpeen edistää käytännesääntöjä siitä, miten parhaiten turvataan asianmukainen suojaustaso.

Säännöksen mukaan kappaleiden valmistamista tiedonlouhintaa varten ei saisi estää tai rajoittaa. Tämän vuoksi sopimusehto, joka rajoittaa kappaleiden valmistamista tieteelliseen tarkoitukseen tapahtuvaa tiedonlouhintaa varten, olisi pätemätön. Samaten tekninen suojakeino, jolla tekijä rajoittaa tai estää kappaleiden valmistamista, olisi vailla oikeussuojaa DSM-direktiivin 7 artiklan mukaan. Direktiivin vaatimukset menevät kuitenkin tätäkin pidemmälle. Direktiivin 3 artiklan 2 kohdan mukaan oikeudenhaltijoiden on voitava soveltaa toimenpiteitä, joilla varmistetaan niiden verkkojen ja tietokantojen turvallisuus ja eheys, joissa teoksia ja muuta suojattua aineistoa säilytetään. Tällaiset toimenpiteet eivät kuitenkaan saisi ylittää sitä, mikä on tarpeen tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Kyseinen direktiivin säännös tulee nähdä sitä taustaa vasten, että tieteellisten lehtien kustantajilla on voinut olla käytössä toimintatapoja, joilla on eri tavoin pyritty rajoittamaan mahdollisuutta suorittaa tiedonlouhintaa, ja tavoitteena on tältä osin ollut varmistaa, että kustantajat eivät jatkossa voisi käyttää tällaisia toimenpiteitä, jotka tosiasiallisesti rajoittavat tiedonlouhinnan mahdollisuutta. Kustantajat eivät siten saisi esimerkiksi edellyttää jonkin tietyn tiedonlouhintasovelluksen käyttämistä, rajoittaa tiedonlouhintaa määrällisesti tai tahallaan hidastaa sitä. Kustantajien ja tutkimuslaitosten olisi direktiivin tavoitteiden saavuttamiseksi syytä yhteisin toimin edistää käytännesääntöjä siitä, millä tavoin kustantajat voivat suojata verkkojaan ja tietokantojaan ilman, että tästä aiheutuu vaikeuksia tiedonlouhinnalle.

Pykälän 2 momentin säännöksillä pannaan täytäntöön DSM-direktiivin 3 artikla

Joka tapauksessa pidämme tarpeellisena että hallituksen esityksessä ehdotettua 13 b §:ää muutetaan siten, että toisen momentin rajoittava lause tutkimusorganisaatioista ja kulttuuriperintölaitoksista poistetaan ja kirjoitetaan momentti uudelleen siten, että momenttia sovelletaan kaikkeen tieteelliseen tutkimukseen. Tämä on tarpeen, koska tekoälyä tutkitaan usein tutkimuslaitosten ja yritysten yhteistyönä, koska tutkimuslaitoksille ei kerry tyypillisesti riittävästi tutkimustyössä tarvittavaa dataa.

10.5.2022

Teknologiateollisuus ry edustaa yli 1.800 suomalaista teknologia-alan yritystä viidellä eri toimialalla. Teknologiyritysten osuus sekä tavara- että palveluviennistä on Suomessa noin 50 prosenttia. Alan yritysten palveluksessa työskentelee kotimaassa noin 320 000 ihmistä. Jos otetaan huomioon toimialan kaikki heijastusvaikutukset yhteiskuntaan, noin 670 000 suomalaisella on työtä teknologiateollisuuden ansiosta.

Helsingissä, toukokuun 24 päivänä 2022

Teknologiateollisuus ry

Jussi Mäkinen

Johtaja, EU-regulaatio